

ETEN MET EMMA

Van Herman Koch verscheen eveneens bij
Ambo|Anthos uitgevers

Red ons, Maria Montanelli

Eindelijk oorlog

Odessa Star

Denken aan Bruce Kennedy

Het diner

De ideale schoonzoon

Zomerhuis met zwembad

Korte geschiedenis van het bedrog

Geachte heer M.

De greppel

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

HERMAN KOCH
ETEN MET EMMA

Ambo|Anthos
Amsterdam

Eerste druk 2009
Dertiende druk 2018

ISBN 978 90 263 4193 9

© 2000, 2009 Herman Koch

Deze uitgave verscheen eerder bij uitgeverij J.M. Meulenhoff

Omslagontwerp en -illustratie Roald Triebels, Amsterdam

Foto auteur © Annaleen Louwes

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

INHOUD

I

Beginzinnen

11

II

Materiaal verzamelen

59

III

Wat is uw werkmethode?

137

IV

Emma (eten met)

169

'Writers often disguise their lives as fiction. The thing they almost never do is disguise fiction as their lives.'

DAVID LEAVITT,
The Term Paper Artist

'Telling the truth is just one of many ways to tell a story.'

SAMUEL DEMMER,
This Is Not Montana

Dit is een waargebeurd verhaal.

De hierna beschreven gebeurtenissen hebben ook werkelijk zo plaatsgevonden in die bewuste zomer in Barcelona (en enkele jaren later in Nederland).

Het was de heetste zomer van de eeuw, hoewel Ramon Mendoza nu beweert dat de zomer van het jaar daarop nog heter was. Hij is ook degene die zegt dat de tafeltjes in Els Tres Tombs in die tijd nog niet van wit formica waren. Het zij zo. Misschien heb ik hier en daar de chronologie wat ingedikt, en ik zal ook vast wel eens wat hebben geschoven met details – de schrijver die de verleiding kan weerstaan om met een kleine ingreep ergens een geloofwaardiger verhaal van te maken, moet nog geboren worden.

Toch heb ik nergens het gevoel dat ik op de belangrijke punten de waarheid geweld heb aangedaan. Uiteraard is dit verhaal gebaseerd op mijn herinneringen, en zoals bekend dicteren herinneringen soms hun eigen waarheid.

Tot slot nog dit: waar mogelijk heb ik namen van personen en plaatsen onveranderd gelaten. Zolang dit niemand schade berokkende tenminste.

Alleen de naam Emma Carvalho is voor honderd procent gefingeerd.

Maar zij herkent zichzelf toch wel.

I

BEGINZINNEN

1

Er bestaat geen groter verschrikking dan het succes van een ander. Als je die ander dan ook nog eens van dichtbij kent (of *hebt* gekend, ergens in een ver, en alleen met de grootste moeite verdrongen verleden), is dat succes ronduit onverdraaglijk. En nog weer eens dubbel zo onverdraaglijk wanneer het terrein waarop het succes is behaald, eigenlijk jouw terrein was.

Dat dacht je tenminste, tot nu toe.

Tot nu toe dacht je namelijk dat er een soort stilzwijgende afspraak bestond. Dat *jij* ergens de beste in was, en de ander niet. *Vooral* niet de ander, moet ik eigenlijk zeggen, *zeker* niet de ander. Dat was nou uitgerekend het allerlaatste wat je achter de ander had gezocht.

De afspraak was immers dat jij ergens als eerste zou aankomen – en dat de ander hooguit vanaf de zijlijn zou applaudiseren.

Grote verschrikkingen worden doorgaans in kleine, overzichtelijke porties opgediend. Eerst is het alleen nog een bobbeltje dat een beetje jeukt. Daarna houdt de jeuk niet meer op. Ook krabben helpt niet. Het bobbeltje begint te bloeden en wordt groter. Wanneer je tenslotte de uitslag van het routineonder-

zoek verneemt, besef je met een schok dat je het eigenlijk al die tijd al hebt geweten.

De dag dat *Een liefde uit duizenden* van Emma Carvalho voor het eerst in de boekwinkels lag was het licht bewolkt. Zulke dingen vergeet je niet snel meer. Ook waar het die dag naar rook, staat me nog helder voor de geest. Naar vis – naar makreel om precies te zijn.

Net als bij de eerste kus en de eerste dode zijn het zelden de kus en de dode zelf die het langst blijven hangen, maar de geur van nat mos of het uitzonderlijk warme weer.

Die eerste dag lagen er nog maar drie exemplaren in de boekwinkel. Ze lagen weliswaar vlak naast de kassa, maar bij een aantal van drie kon je tenminste nog hopen dat het allemaal op een vergissing berustte. Dat de nachtmerrie, zoals de meeste nachtmerries, van voorbijgaande aard zou zijn.

Aanvankelijk heb ik *Een liefde uit duizenden* alleen maar omgedraaid en naar de achterflap gekeken. De flaptekst heb ik niet eens gelezen. Wel heb ik gedurende een... minuut? (een uur? een jaar?) naar de foto van de schrijfster achter op het boek gestaard. Dezelfde lippen, dezelfde ogen, hetzelfde opgestoken haar. Dezelfde ogen die mij destijds helemaal gek hadden gekregen. En die dat nu – zij het maar voor heel even – opnieuw dreigden te doen.

Er hing een sterke lucht van makreel in de boekwinkel, en toen ik het boek weer neerlegde, zag ik hoe de boekverkoopster ook inderdaad op datzelfde moment haar tanden in een broodje makreel zette.

Niet lang daarna verschenen de eerste kritieken. De ogen keken mij opnieuw aan, nu vanaf de krantenpagina's. Soms bijna op ware grootte. Zo leek het althans. Er was nu niemand meer die op mij lette, dus staarde ik net zolang terug als ik haar blik kon verdragen.

De stapels naast de kassa's van de boekwinkels begonnen te groeien. Ergens links van mijn hart, precies op de plek die ik altijd had opengelaten om mijn eigen toekomstige successen te vieren, ontstond nu een hinderlijk vacuüm. Het was een vacuüm dat het gewone dagelijkse leven met grote gretigheid in zich opzoog, zoals een zwart gat dat doet met het licht dat het omringt.

De jeuk werd pijn op de dag dat *Een liefde uit duizenden* op de achtste plaats binnenkwam in de boeken-toptien. Ik krabde mijn nagels stuk op het almaar groter wordende bobbeltje, in de hoop dat ook de achtste plaats van de boeken-toptien uiteindelijk goedaardig zou blijken te zijn. Dat het allemaal vanzelf weer zou verdwijnen. Zonder verdere gevolgen voor de omgeving. En vooral zonder dat het ook maar in de verste verte iets met mijzelf en de lege ruimte naast mijn hart te maken had.

Maar een week later stond *Een liefde uit duizenden* op twee. Om na nog een week door te stoten naar de eerste positie – waarvan het de daaropvolgende maanden niet meer weg te branden zou zijn.

Ik zag Emma nu ook in bewegende vorm. In het zondagmiddagse praatprogramma op de televisie liet zij veelbetekende stiltes vallen. Het was soms net of zij nadacht. Ook deed zij iets nieuws met haar ogen. Ik dacht zelfs even dat zij contactlenzen in had, maar het was gewoon de nieuwe blik waarmee zij de wereld in keek. Verder had ze haar allerzachtste en meest gevoelige stemmetje opgezet, waardoor het bij vlagen bijna leek of ze meende wat ze zei.

De flaptekst en de kritieken had ik nog ongelezen gelaten, maar nu hoorde ik voor het eerst na zoveel jaar haar stem. Ik hoorde de woorden die door de stem werden uitgesproken, en het begon tot me door te dringen dat de verschrikking waar-

schijnlijk veel groter uit zou vallen dan ik aanvankelijk had gedacht.

Niet lezen, hield ik mijzelf voor. Gewoon niet lezen. Alles waait over. Zolang *ik* het niet lees, bestaat zij maar voor de helft.

Tijdens een zomervakantie kampeerde ik een keer aan de oever van de Loire. En op een avond begon het te onweren. Het donderde en bliksemde de hele nacht. De volgende ochtend was de hemel onbewolkt, maar 's avonds onweerde het opnieuw. En zo ging het dagenlang achter elkaar door.

'Het onweer komt de rivier niet over,' zeiden ze bij de bakker waar ik elke ochtend mijn stokbrood kwam halen.

's Nachts in mijn slaapzak luisterde ik naar de donkere knallen. Op de een of andere manier was het net of het dezelfde knallen waren als de nacht daarvoor. Alleen wat doffer. En wat vermoeider.

Een paar weken na het verschijnen van *Een liefde uit duizenden* bestelde ik een pilsje aan de bar van mijn stamcafé. Robert, de eigenaar, zette er ongevraagd een ijsskoude wodka naast en schonk het glas tot de rand toe vol.

'Deze zijn van mij,' zei hij.

Ik keek hem aan.

'Iets te vieren?' informeerde ik.

Robert haalde een paar keer diep adem.

'Niet direct,' zei hij. 'Maar ik dacht alleen, met dat boek kan hij misschien wel iets sterkers gebruiken.'

'Welk boek?' zei ik. Terwijl ik eigenlijk al wist dat er iets nieuws in mijn leven was gekomen. Iets nieuws dat nooit meer weg zou gaan.

'Dat boek van die Emma Carvalho over Barcelona,' zei Robert. 'Dat ligt er toch met hele plakken tegelijk veel te dik bo-

venop dat jij dat bent. Dat personage bij wie ze daar op bezoek gaat, bedoel ik. Laatst hier aan de bar hadden we het er nog met een heel clubje over. Dat je zoiets toch eigenlijk niet kunt maken. En zo duidelijk herkenbaar ook. Terwijl het tegelijkertijd meer vragen oproept dan het beantwoordt.’

Ik nipte snel van mijn koude wodka.

‘Vragen?’ zei ik.

‘Ja,’ zei Robert. Hij begon nu met een nat lapje de bar af te nemen.

Ik pakte mijn glaasje van de bar en sloeg het in één keer achterover.

‘Hoezo?’ zei ik. Ik had trek in nog een wodka, maar het was nu niet het moment om die te bestellen.

‘Nou,’ zei Robert. ‘Ook al is misschien meer dan de helft in dat boek gelogen, over jou, of ik moet eigenlijk zeggen over dat personage, dan nog heb je ons heel wat uit te leggen, Martin.’

2

Voordat Emma Carvalho in mijn leven verscheen had ik het nooit zo op zogenaamde *femmes fatales*. Ik hield het liever bij iets gewoners. Iets gewoners liep ook niet zo gemakkelijk weg, redeneerde ik. In elk geval hoefde je niet voortdurend om je heen te kijken of er al weer een volgende kaper aan de horizon was opgedoken. Een kaper die de femme fatale van je af zou pakken – waarna deze voorgoed achter diezelfde horizon zou verdwijnen.

Daarnaast had het er natuurlijk alles mee te maken dat de gemiddelde femme fatale voor mij eenvoudigweg niet haalbaar was. En dat had, op zijn beurt, weer alles te maken met categorieën. Wie zichzelf in de verkeerde (lees: een te hoge) categorie indeelde, was gedoemd tot een levenslange tragische zoektocht.

Daarom bekeek ik de *femmes fatales* in eerste instantie altijd van gepaste afstand. Pas daarna, wanneer ik definitief had vastgesteld dat een en ander te hoog gegrepen was voor mijn categorie, zoomde ik in.

In het geval van *femmes fatales*, of beter gezegd: van onbereikbare *femmes fatales*, is er namelijk maar één troost. En die troost is dat het bij nadere beschouwing van dichtbij allemaal

nog wel mee blijkt te vallen. Dat er ergens in het glazuur een minuscuul barstje zit, een kleine oneffenheid die je op het eerste gezicht en van een afstand nog niet was opgevallen, maar die de hele boel in één keer naar beneden haalt.

Waarna je opgelucht kunt ademen en weer over kunt gaan tot de orde van de dag – in de geruststellende zekerheid dat je in feite dus niets bent misgelopen.

Het is niet meer dan een kwestie van zo ver mogelijk inzoomen. Van zo dichtbij komen dat het barstje zichzelf ten slotte wel moet prijsgeven.

Wie ver genoeg inzoomt vindt het barstje altijd. Doorgaans bevindt het zich heel dicht onder het oppervlak. Het kan hem in een teveel aan tandvlees zitten. Of in net iets te korte tanden. Korte tanden en te veel tandvlees, dat zijn ook eigenlijk twee handen op één buik, omdat wat er van het ene te veel is er meestal vanzelf voor zorgt dat er van het andere juist weer te weinig is.

Vaak is het ook iets met handen of met vingers. Vingers waarvan je niet wilt dat ze ergens aankomen. Of het is iets in het gezicht zelf, een naamloos gebied waar verder niet zoveel gebeurt. In elk geval niets dat het gezicht verder zou kunnen helpen: een soort leegstand, een loze ruimte in het midden of tussen kin en onderlip waar weinig tot niets mee gedaan wordt.

Ook bij Emma Carvalho heb ik al vanaf dag één naar die ene oneffenheid gezocht, naar dat ene weeffoutje dat de dingen in een ander, draagbaarder, perspectief zou kunnen plaatsen. Soms zocht ik het in haar ogen – ze had één oog dat loensde, maar dat maakte haar juist nog onweerstaanbaarder –, een andere keer in de manier waarop zij een sigaret opstak.

Maar eigenlijk was er helemaal niets. Niets waarop je later kon terugvallen. Zodat je naderhand met gespeelde opluchting kon zeggen: ‘Ik weet het niet, maar met een vrouw die haar

vingers op zo'n manier de hele tijd in haar neus heeft, wil je in elk geval nooit kinderen maken.'

Een paar dagen na het bezoek aan mijn stamcafé ben ik naar de boekenafdeling van het grote warenhuis gegaan. Ik had voor het warenhuis gekozen, omdat ik er weinig voor voelde om in een gewone boekwinkel een exemplaar van de stapel te moeten pakken, ongeveer volgens hetzelfde principe waarbij je je eerste pakje condooms ook niet bij de drogist om de hoek aanschaft, maar eerder bij eentje in een andere buurt, of nog liever in een andere stad. Of in een ander land.

Ik wilde kortom niet met *Een liefde uit duizenden* in mijn handen gezien worden. Ik wilde niet dat de verkoopster mij tijdens de aankoop in de ogen zou kijken. Dat zij zou vragen of het voor een cadeautje was, of gewoon voor mijzelf. Of er misschien een papiertje omheen moest.

Op de boekenafdeling van het warenhuis lagen de exemplaren van *Een liefde uit duizenden* hoog opgestapeld in een supermarktkarretje dat naast de kassa stond. Op een tafel lagen nog meer stapels, en daarboven was een poster van de schrijfster opgehangen.

De verkoopster nam het boek van mij aan en vroeg of het als cadeautje moest worden ingepakt.

Ik zei dat het voor mijzelf was.

'Het is voor nu,' zei ik. 'Het is voor nu meteen.'

Thuisgekomen installeerde ik mij op bed en trok een blikje bier open. Ik begon te lezen, haalde nog een blikje bier, en las verder. Toen ik *Een liefde uit duizenden* tenslotte dichtslotte, ben ik opgestaan en naar het raam gelopen. Het duurde even voordat ik wist of het alweer licht werd of dat het invallen van de duisternis nog moest beginnen. Boven de daken aan de overzijde van de straat stond een bijna volle maan.